

PATVIRTINTA

Lietuvos banko Priežiūros tarnybos direktoriaus
2014 m. sausio 14 d. sprendimu Nr. 241-7

LIETUVOS BANKO PRIEŽIŪROS TARNYBOS POZICIJA DĖL BINARINIŲ OPCIONŲ TEISINIO VERTINIMO

Lietuvos banko Priežiūros tarnyba (toliau – Priežiūros tarnyba) atkreipė dėmesį į pastaruoju metu Lietuvoje besiformuojančią prekybos binariniais opcionais praktiką. Priežiūros tarnyba pastebėjo, kad binariniai opcionai vartotojams neretai pristatomi kaip lažybų objektas, o šių priemonių prekyba užsiima lažybų bendrovės. Manydama, kad tokia praktika neatitinka nacionalinių ir Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų, Priežiūros tarnyba teikia savo poziciją, kuria siekia išsakyti savo nuomonę dėl binarinių opcionų teisinio vertinimo ir prisidėti prie prekybos šiomis priemonėmis teisinio reguliavimo aiškumo. Pozicija parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 str. 4 d. Priežiūros tarnyba pažymi, kad ši pozicija negali būti vertinama kaip oficialus teisės aktų aiškinimas. Be to, kadangi Priežiūros tarnyba atitinkamus sprendimus priima atsižvelgdama į konkrečių faktinių aplinkybių visumą, ši pozicija taip pat negali būti vertinama kaip Priežiūros tarnybos sprendimas konkrečiu atveju.

Binarinis opcionas – tai binarinis pasirinkimo sandoris, sudaromas dėl tam tikrų aktyvų (vertybinių popierių, valiutų, palūkanų normų, pajamingumo ar biržos prekių) vertės pokyčio. Binarinis opcionas suteikia teisę jo pirkėjui rinktis, ar su šiuo sandoriu susietų aktyvų vertė konkrečiu laikotarpiu kils („Call“ opcionas), ar kris („Put“ opcionas). Binarinio opciono pirkėjas šiuo sandoriu neįsigyja turto, o pelną jis gali gauti už teisingas įžvalgas dėl su opcionu susieto turto vertės pokyčio. Binarinio opciono pavadinime (*angl. binary* – dvigubas) užkoduota pati sandorio esmė – opciono pirkėjas turi dvejopą pasirinkimą dėl susieto aktyvo vertės pokyčio („Call“ arba „Put“), kuris atitinkamai nulemia ir dvejopą rezultatą – opciono pirkėjas arba gauna iš anksto nustatyto dydžio pelną (jeigu įžvalgos pasitvirtino), arba praranda investuotą sumą (nesėkmės atveju).

Neretai binarinių opcionų sudarymas lyginamas su lažybomis dėl būsimos susieto aktyvo vertės (neva, klientui suteikiama teisė spėti, ar statyti už tam tikro vertybinio popieriaus vertės pokytį). Vis dėlto teisiniu požiūriu binarinis opcionas, susijęs su minėtais aktyvais, t. y. vertybiniais popieriais, valiutomis, palūkanų normomis, pajamingumu ar biržos prekėmis, yra finansinė priemonė, o jo pardavimas investuotojui – investicinių paslaugų teikimas.

Investicinių paslaugų teikimą ir investuotojų interesų apsaugą Europos Sąjungos mastu reglamentuoja Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų (toliau – MiFID), kurios nuostatos į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę perkeltos priėmus Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymą (toliau – FPRĮ). Pabrėžtina, kad vienas iš pagrindinių MiFID uždavinių (Preambulės 2, 5 p.) yra investuotojų interesų apsauga, kurią siekiama užtikrinti nustatant bendrą Europos Sąjungos teisinę sistemą, taikomą visoms investuotojams skirtoms veiklos rūšims, taip pat užtikrinant aukštą investuotojų sudaromų finansinių priemonių sandorių vykdymo kokybę, kuri garantuotų finansinės sistemos skaidrumą ir efektyvumą.

MiFID 1 priedo C skyriuje (atitinkamai FPRĮ 3 str. 4 d.) nustatytas finansinių priemonių sąrašas. Vadovaujantis šio sąrašo 4–7 p. (atitinkamai FPRĮ 3 str. 4 d. 4–7 p.), finansinėmis priemonėmis laikomi su vertybiniais popieriais, valiutomis, palūkanų normomis, pajamingumu ar biržos prekėmis susieti pasirinkimo (*angl.* options), ateities (*angl.* futures), apsikeitimo (*angl.* swaps), išankstiniai palūkanų normos (*angl.* forward rate) sandoriai ir kiti išvestiniai susitarimai, už kuriuos gali būti atsiskaitoma grynaisiais pinigais arba prekėmis. MiFID taip pat įtvirtina sąrašą veiklos rūšių ir paslaugų, kurios laikomos investicinėmis, jei yra teikiamos dėl finansinių priemonių (FPRĮ 3 str. 13 d.).

Vadovaujantis išdėstytu teisiniu reguliavimu, darytina išvada, kad finansine priemone laikytinas bet koks pasirinkimo sandoris, susijęs su vertybiniais popieriais, valiutomis, palūkanų normomis, pajamingumu ar biržos prekėmis. MiFID (FPRĮ) nedaro išimčių binariniams opcionams – jie taip pat laikytini finansinėmis priemonėmis, jeigu yra susieti su minėtais aktyvais. Atitinkamai, įmonių, sudarančių su investuotojais binarinius opciones, veikla vertintina kaip investicinė, pvz., pirkimo–pardavimo sandorių dėl finansinių priemonių vykdymas kliento sąskaita (t. y. pavedimų vykdymas klientų sąskaita), sandorių sudarymas savo sąskaita.

Vadovaujantis FPRĮ 4 str. 1 d., teisę verstis investicine veikla ir teikti investicines paslaugas Lietuvos Respublikoje turi tik finansų maklerio įmonės, turinčios priežiūros institucijos ar kitos valstybės narės priežiūros institucijos išduotą finansų maklerio įmonės licenciją, taip pat Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje narėje licencijuotos kredito įstaigos, jeigu kredito įstaigos licencija suteikia teisę teikti investicines paslaugas. Finansų maklerio įmonių licencijų išdavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 03-263 „Dėl Finansų maklerio įmonių licencijų išdavimo taisyklių patvirtinimo“, 18 p. nustato finansų maklerio įmonių licencijų kategorijas, suteikiančias teisę teikti atitinkamas investicines paslaugas.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad teisę parduoti klientams binarinius opciones, susijusius su vertybiniais popieriais, valiutomis, palūkanų normomis, pajamingumu ar biržos prekėmis, turi tik atitinkamos kategorijos licenciją turinčios finansų maklerio įmonės arba bankai, turintys teisę teikti investicines paslaugas. Kitos įmonės, ketinančios prekiauti binariniais opcionais dėl minėtų aktyvų, turi kreiptis į Lietuvos banką dėl finansų maklerio įmonės licencijos ar leidimo steigti banką ir banko licencijos išdavimo (FPRĮ 6 str., Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 8 ir 9 str.).

Atitinkamų MiFID nuostatų taikymą binariniams opcionams, susietiems su vertybiniais popieriais, valiutomis, palūkanų normomis, pajamingumu ar biržos prekėmis, pripažįsta ir Europos Komisija bei Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (*angl.* European Securities and Markets Authority, toliau – ESMA). ESMA nuomone, binariniai opcionai yra laikytini finansinėmis priemonėmis pagal MiFID 1 priedo C skyriaus 4–7 p., o įmonės, siūlančios investuotojams investicines paslaugas arba vykdančios investicinę veiklą, susijusią su binariniais opcionais, privalo būti licencijuotos pagal MiFID reikalavimus (Europos Komisijos klausimų ir atsakymų dėl direktyvos 2004/39/EB duomenų bazė¹).

Atkreiptinas dėmesys, kad asmenims, teikiantiems investicines paslaugas be FPRĮ nustatytos licencijos, kai tokia licencija yra reikalinga, gali būti taikoma tiek administracinė, tiek baudžiamoji

¹ <http://ec.europa.eu/yqol/index.cfm?fuseaction=question.show&questionId=1095>
<http://ec.europa.eu/yqol/index.cfm?fuseaction=question.show&questionId=955>

atsakomybė: pinigine buda iki 200 tūkstančių litų (FPRĮ 93 str. 1 d. 1 p.); pinigine buda nuo vieno tūkstančio iki trijų tūkstančių litų su gautų pajamų iš šios veiklos konfiskavimu (Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 173 str. 1 d.); viešieji darbai arba buda, arba laisvės apribojimas, arba laisvės atėmimas iki ketverių metų (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 202 str. 1 d.).